

Abivahendid looduse kaitsmiseks

Bioloogilise mitmekesisuse vähenemine,
looduskaitse ja ELi loodusstrateegia

Contents

Loodus on oluline, sest ...	3
Loodus kaob kiiremini kui kunagi varem ...	4
Bioloogilise mitmekesisuse vähenemise mõjud on juba olemas	5
Tendentsi jätkudes need mõjud süvenevad	6
Kuid kas sellel on üldse tähtsust?	7
Miks siis bioloogiline mitmekesisus väheneb?	8
Räägi mulle rohkem seosest kliimamuutustega	9
Kas inimesed teavad seda?	10
Kuidas saaksime me selle vähenemise peatada?	11
Kas on häid näiteid, mida saaksime järgida?	12
Mida teeb Euroopa probleemi lahendamiseks?	13
Mida saan mina isiklikult teha?	15

Loodus on oluline, sest ...

- ✘ bioloogiline mitmekesisus on kogu elu aluseks Maal
- ✘ bioloogilise mitmekesisuse vähenemine tähendab elu jätkuvuse ja ühiskonda toetava süsteemi kadumist
- ✘ ökosüsteemid ja pinnas neelavad süsinikku ning aitavad meil kliimamuutuste mõju leevendada

Bioloogiline mitmekesisus on elurikkus Maal. Elu kangas on kootud elavatest asjadest, mis puhastavad meie joogivett, tolmeldavad põllukultuure, puhastavad meie hingatavat õhku, reguleerivad kliimat, hoiavad mulla viljakust, varustavad meid ravimitega ja toodavad tööstuses kasutatavaid materjale.

Ökosüsteemidelt saadavad hädavajalikud teenused hoiavad meie elu Maal jätkusuutlikuna. Hävitades bioloogilise mitmekesisuse, hävitame me need süsteemid, saagides ära oksa, millel istume. Kahjustatud ökosüsteemid on hapramad ning nende võime tulla toime kataastroofide ja uute haigustega on piiratud. Seevastu hästi tasakaalustatud ökosüsteemid kaitsevad meid ettenägematute kataastroofide eest, ning kui me neid säästvalt kasutame, pakuvad nad selliste väljakutsete korral kõige paremaid lahendusi.

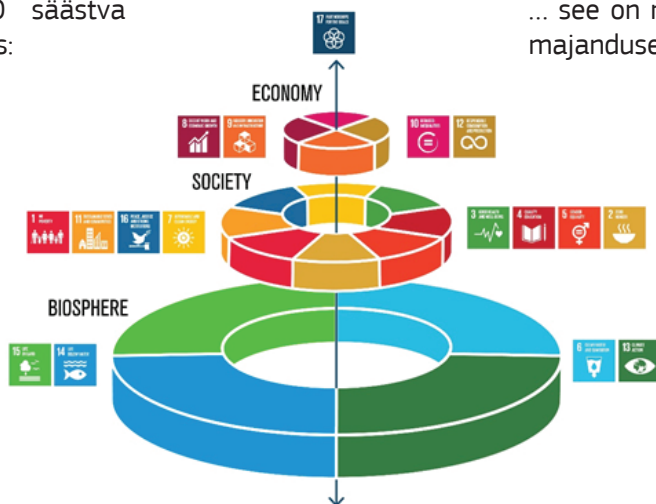
Me vajame ökosüsteeme ja bioloogilist mitmekesisust mitmel põhjustel. Lisaks nende esmatasandi kasuteguritele ja nende pakutavatele mittemateriaalsetele väärtustele, nagu vaimne rikastamine ja esteetilised väärtused, on ökosüsteemid kõigi majanduste ja ühiskondade aluseks. Nad moodustavad kriitilise infrastruktuuri, mis toetab meie õitsengut ja olemasolu.

Bioloogilise mitmekesisuse vähenemine on ohtlik. See vähenemine on ...

- ✘ probleemiks **kliimale**, sest ökosüsteemide ja pinnase hävitamine ja kahjustamine kiirendab globaalset soojenemist
- ✘ probleemiks **ettevõtlusele**, sest loodus on tööstusele hädavajalike ressursside allikas
- ✘ probleemiks **julgeolekule**, kuna loodusressursside vähenemine võib põhjustada konflikte, seda eriti arengumaades
- ✘ probleemiks **toiduga kindlustatuse** osas, sest tolmeldajatel ja mullaorganismidel on meie toidusüsteemis elutähtis roll
- ✘ probleemiks **tervise** vallas, sest loodus parandab õhu, vee ja pinnase kvaliteeti, vähendab kokkupuudet saasteainetega ning jahutab meie linnu
- ✘ **etiline** küsimus, kuna bioloogilise mitmekesisuse vähenemine mõjutab enim vaeseimaid ühiskonnakihte, süvendades ebavõrdsust
- ✘ **põlvkondadevaheline** küsimus, sest me röövime oma järeltulijatelt aluse täisväärtuslikuks eluks
- ✘ **moraalne** küsimus, sest me ei tohiks hävitada elavat planeeti

Loodus on kõikide ÜRO säästva arengu eesmärkide aluseks:

... see on nii ühiskonna kui ka meie majanduse alus.

Loodus kaob kiiremini kui kunagi varem ...

- ✘ Inimtegevus on viinud planeedi kuuenda massilise väljasuremiseni – väljasuremisohus on miljon liiki
- ✘ Perioodil 1970–2014 vähenes ülemaailmne eluslooduse populatsioon 60%
- ✘ Maapealne ja maa-alune bioloogiline mitmekesisus väheneb kõikides maailma piirkondades enneolematu kiirusega
- ✘ See kaotus on tihedalt seotud kliimamuutustega ja on osa üldisest ökoloogilisest kriisist

Kogu maailmas on **väljasuremise kiirus umbes 100–1000 korda suurem kui enne inimkonna teket**. Midagi sellist pole juhtunud dinosauruste väljasuremisest saadik. Ligikaudu 42% teadaolevate tendentsidega maismaa looma- ja taimeliikide populatsioonist on viimasel kümnendil kahanenud.

Troopilisi metsi hävitatakse nii kiiresti, et igal aastal kaob Kreeka riigi suurune ala. Nendes metsades on kõrgeim bioloogilise mitmekesisuse tase planeedil. Mets katab nüüd ülemaailmselt ainult 68% alast, mis oli kaetud metsaga enne industriaalühiskonna teket.

Globaalse temperatuuri tõus 2 °C võrra põhjustab **troopiliste korallrahude hävimise**, millega kaob elatise teenimise viis poole miljardi inimese jaoks.

Maapinnas on koduks hämmastavalt mitmekesisele elule: 25–30% kõigist maakera liikidest elab kogu oma elu või osa sellest maapinna sees. Inimtegevuse mõju **pinnase bioloogilisele mitmekesisusele** on märkimisväärne. Maa ja pinnase seisundi halvenemine ELis ja väljaspool seda vähendab bioloogilist mitmekesisust ja ökosüsteemi teenuseid, näiteks puhta vee ja toitainete olemasolu, süsinikdioksiidi kogumist ning kaitset erosiooni eest.

Putukate arvukuse kahanemine on eriti märgatav. Putukad on olulised, kuna nad on toiduks suurematele loomadele, nagu linnud, nahkhiired, roomajad, kahepaiksed ja kalad. Kui see toiduallikas ära võetakse, nälgivad kõik need loomad surnuks. Putukad osutavad ka teenuseid, nagu tolmeldamine, kahjuritõrje ja toitainete ringlussevõtt.

2018. aastal näitas Puerto Rico vihmametsade uuring, et alates 1980. aastatest oli maapinnal ja puuvõrades elavate **lüljalgsete** biomass vähenenud vahemikus 98–78%, aastane kadu oli umbes 2,5%. Sarnast langust täheldatakse selle otsese tagajärjena nendel aladel lindude, konnade ja sisalike puhul.

Putukate arvukust käsitleva 73 ajaloolise aruande 2019. aastal tehtud ülevaates jõuti järeldusele, et praegune vähenemise kiirus võib järgmise paarikümne aasta jooksul põhjustada 40% maailma putukaliikide väljasuremise.

Kannatavad ka mered, nüüdseks on maailma ookeanides enam kui 400 surnud tsooni, seda peamiselt ookeanidesse sattuva väetise tagajärjel.

Lääne-, Kesk- ja Ida-Euroopa märgalad on alates 1970. aastast kahanenud 50% võrra, sellest tulenevalt on viimase kümnendi jooksul mitmekesisus kalade osas vähenenud 71% ja kahepaiksete osas 60% võrra. Lääne- ja Kesk-Euroopas ning Ida-Euroopa lääneosas ähvardab väljasuremine praegu vähemalt 37% mageveekaladest ja umbes 23% kahepaiksetest.

Lingid:

<https://ipbes.net/news/ipbes-global-assessment-preview>

Euroopa puude punane nimestik

Saksamaa putukauuring ([Hallmann jt. 2017](#)).

Porto Rico uuring ([Lister ja Garcia, 2018](#))

Suurbritannia uuring https://www.somersetwildlife.org/sites/default/files/2019-11/FULL%20AFI%20REPORT%20WEB1_1.pdf

2019. aasta uuring https://www.insect-respect.org/fileadmin/images/insect-respect.org/Rueckgang_der_Insekten/2019_Sanchez-Bayo_Wyckhuys_Worldwide_decline_of_the_entomofauna_A_review_of_its_drivers_of
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0006320718313636>

Bioloogilise mitmekesisuse vähenemise mõjud on juba olemas

- ✘ Paljud looduse pakutavad teenused vähenevad bioloogilise mitmekesisuse vähenemise tõttu
- ✘ Nende hulka kuuluvad elukeskkonna hooldus, tolmeldamine, magevee koguse ja kvaliteedi reguleerimine, pinnase moodustumine, üleujutuste reguleerimine ja süsiniku sidumine

Maailma Looduse Fondi (WWF) andmetel on **maailm alates 1970. aastast kaotanud 60% oma eluslooduse selgroogsete populatsioonidest**. Seega on ainult 50 aasta jooksul hävinud enam kui pool kõigist lindudest, imetajatest, roomajatest, kahepaiksetest ja kaladest.

Suur osa sellest kaotusest leiab aset väljaspool Euroopat, mistõttu seda sageli ei registreerita. Viimase 50 aasta jooksul on surnud või maha võetud 30–50% mangroovidest ning hävitatud peaaegu 50% korallrahudest. Kuid ka Euroopas on esinenud suuri kaotusi. 2017. aastal Saksamaal läbi viidud uuringust selgus, et alates 1990. aastast on kaitsealadel lendavate putukate **biomass** vähenenud 76%, kaotus on peaaegu 3% aastas.

Kui me oma eluviise ei muuda, mõjutab see kogu inimkonda. Bioloogilise mitmekesisuse vähenemise ja looduse kahjustamise peatamiseks nii maapinnal kui ka selle sees peame tegema põhjalikke ja kõikehõlmavaid muudatusi. Praegu on enim mõjutatud arengumaade maakogukonnad, mis sõltuvad oma igapäevaste vajaduste rahuldamisel otseselt loodusest, kuid selle lõplikud mõjud on palju laiemad.

Küsimus ei ole ainult eluslooduse vähenemises. Bioloogilise mitmekesisuse vähenemisega kaotame me ökosüsteemi teenuseid – need on asjad, mida loodus teeb tasuta. Veerand maailma vaestest ja üle 90% äärmises vaesuses elavatest inimestest sõltuvad elatise teenimisel metsadest – kuid troopilised metsad on üks peamisi bioloogilise mitmekesisuse vähenemise kriisikoldeid.

Arenenud maailmas on põllukultuuride tootmine alates 1970. aastast kolmekordistunud, kuid looduse muud panused, nagu mulla orgaanilise süsiniku ja tolmeldajate mitmekesisus, on langenud, näidates, et selline lühiajaline tootlikkuse kasv ei ole jätkusuutlik.

Maa degradeerumine on juba vähendanud ligi veerandi maailma maapinna produktiivsust. Euroopa looduslike tolmeldajate mitmekesisus ja arvukus on dramaatiliselt langenud ning paljud on nüüd väljasuremise ohus. Euroopa puude punase nimestiku kohaselt on väljasuremise ohus üle poole Euroopa põlispuudest.

Vaata <https://www.iucn.org/tags/work-area/red-list>

https://wwf.panda.org/knowledge_hub/all_publications/living_planet_report_2018/

Tendentsi jätkudes need mõjud süvenevad

- ✘ Bioloogilise mitmekesisuse vähenemine toob kaasa „väljasuremise kaskaadid“, kus ühe liigi kadumine viib teise ja see omakorda kolmanda kadumiseni ...
- ✘ Maakasutuse ja kliimamuutuste tulevikutsenaariumide järgi mõjutab suurem veereostus ja eba-piisav tolmeldamine otseselt kuni 5 miljardit inimest
- ✘ Kui me kahjustame ökosüsteeme, pumpavad need süsiniku selle ladustamise asemel välja. Need „tagasisideahelad“ kiirendavad kliimamuutuste protsessi

Bioloogilise mitmekesisuse kadu muudab ÜRO säästva arengu eesmärkide saavutamise võimatuks. Juba praegu õhnestavad looduses valitsevad negatiivsed tendentsid ja nende mõju inimestele pooli ÜRO 44 eesmärgist, mis on seotud vaesuse, nälja, tervise, vee, linnade, kliima, ookeani ja maa seisundi halvenemisega.

Nii kliimamuutuste kui ka bioloogilise mitmekesisuse vähenemise üks suurimaid murepunkte on murdepunktide olemasolu. Need on kriitilised künnised, milleni ei tohiks kunagi jõuda, sest murdepunkti ületamine võib põhjustada suuri järske muutusi, nihutades süsteemi teise olekusse. Neid nihkeid on keeruline või võimatu tagasi pöörata ja neil võib olla drastiline negatiivne mõju. Üks varasemaid näiteid oli Newfoundlandi tursavarude kokkuvarisemine 1990ndatel, kui tursa biomass langes pideva ülepüügi tõttu järsult 1 protsendini eelmisest näitajast. Varude taastumist ei oodata enne 2030. aastat.

Maailma keskkonna jaoks on kindlaks määratud mitu peamist murdepunkti, sealhulgas Gröönimaa jääkiht, Alpi liustikud, kõrbestunud mullad ja korallrahud. Need murdepunktid võivad olla pöördumatud – punkt, kust algavad iseeneslikult tugevnevad tagasisideahelad, millega kaasneb keskkonna kokkuvarisemise oht.

Nüüd ähvardab väljasuremine peaaegu kolmandikku koralle, haisid ja haide sugulasi ning enam kui kolmandikku mereimetajaid.

Bioloogilise mitmekesisuse vähenemine on konfliktide ja rände algpõhjus, mõjutades kõigi ühiskondade elutähtsaid huve. Ja ettevõtetele on see väga halb uudis. Maailma Majandusfoorumi iga-aastaste ülemaailmsete riskiaruannete kohaselt on looduskapitali komponendid, nagu õhk, vesi, pinnas ja bioloogiline mitmekesisus, kõige tõenäolisemad ja kõige mõjukamad meie majandust ja ühiskonda ohustavad riskid.

Ameerika bioloog Paul Ehrlich võrdles kunagi liikide kadu neetide juhusliku eemaldamisega lennuki tiivalt. Lennuk võib küll mõnda aega edasi lennata, kuid mingil hetkel tekib katastroofiline rike.

AGA lootust veel on! Meil on veel aega looduse bioloogilise mitmekesisuse vähenemise tendentside ümberpööramiseks ja kliimamuutuste kontrollitaval tasemel hoidmiseks – tingimusel, et tegutseme kiiresti ja ulatuslikult! Aeg on meie suurim väljakutse. Valitsustevahelise kliimamuutuste rühma (IPCC) viimaste eriaruannete kohaselt on järgmised kümme aastat otsustavad.

Lingid

Maailma Majandusfoorumi 2020. aasta ülemaailmne riskiaruanne

<https://www.weforum.org/reports/the-global-risks-report-2020>

Euroopa keskkond – seisund ja väljavaated (SOER), Euroopa Keskkonnaamet:

<https://www.eea.europa.eu/publications/soer-2020>

Kuid kas sellel on üldse tähtsust?

- ✘ Inimkond on alates 1970. aastatest kasutanud rohkem ressursse, kui Maa suudab toota
- ✘ Nüüd oleks vaja 1,6 Maad, et täita nõudmised, mida me igal aastal loodusele esitame
- ✘ Juba praegu on kuni 300 miljonit inimest rannikualade elupaikade ja kaitse kadumise tõttu suuremas üleujutuste ja orkaanide ohus

Meie kollektiivne mõju loodusele on planeedi ajaloos pretsedenditu. Inimtegevus on nüüdseks muutnud märkimisväärselt kolmveerand maismaa- ja kaks kolmandikku merekeskkonnast. 2019. aasta 29. juuli oli Maa ületarbimise päev – selleks päevaks kasutasime me rohkem ressursse, kui Maa suudab aasta jooksul toota.

Enam kui kolmandik maailma maapinnast ja peaaegu kolm neljandikku mageveevarudest on nüüd taime- või loomakasvatuse käes.

Bioloogilise mitmekesisuse vähenemine tähendab tulevikuvõimaluste kärpimist, näiteks uute ravimite väljatöötamisel. Ligikaudu 70% vähiravimitest on looduslikud tooted või loodusest inspireeritud sünteetilised tooted ning 4 miljardit inimest tarbib peamiselt looduslikke ravimeid. Bioloogilise mitmekesisuse vähenemine tähendab lugematute ravimite kadumist enne, kui neid avastadagi jõutakse – see on pöördumatu kahju inimkonnale.

See on oluline ka isiklikul tasandil. Looduse toime tervisele on suuresti ennetav ja taastav. Regulaarne kontakt loodusega võib vähendada stressi ja edendada kehalist aktiivsust, hoides tuju hea, parandades keskendumisvõimet ja tervist ning vähendades mitteaktiivse eluviisiga seonduvaid riske. Bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni (CBD) ja Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) hiljutised aruanded kinnitavad, et terved ökosüsteemid on haiguste ennetamisel võtmetähtsusega ning neid tuleks käsitada kulutõhusa tervishoiu alustalana.

Isegi Euroopa põllumajandussüsteemist on saanud oluline bioloogilise mitmekesisuse vähenemise põhjustaja. Pestitsiidide ja väetiste laialdane kasutamine, mullaerosioon ja segametsade asendamine monokultuursete istandustega mõjutavad Euroopa ökosüsteeme negatiivselt. Pinnase lagunemisel muutub see vähem viljakaks, vajab rohkem keemilisi sisendeid ja kaotab vee ja süsinikdioksiidi talletamise võime. See omakorda muudab üleujutused sagedasemaks ja intensiivsemaks ning suurendab kasvuhoonnegaaside heitkoguseid.

Lisaks survele, mida meie toidusüsteem nüüd veele, ökosüsteemidele ja bioloogilisele mitmekesisusele avaldab, läheb umbes kolmandik kogu maailmas toodetavast toidust raisku. See moodustab aastas ligikaudu 1,3 miljardit tonni. ELis läheb kaduma või raisatakse umbes viiendik meie toidutoodangust. See võrdub 88 miljoni tonni toiduga, mille maksumus on 143 miljardit eurot.

Lingid

Bioloogiline mitmekesisus ja tervis <https://www.cbd.int/health/stateofknowledge/>

Ületarbimise päev <https://www.overshootday.org/>

Miks siis bioloogiline mitmekesisus väheneb?

- ✘ Elupaikade hävitamine, ülekasutus, kliimamuutused, reostus ja sissetungivad võõrliigid – need kõik toovad kaasa bioloogilise mitmekesisuse vähenemise
- ✘ Kuid selle algpõhjuseks on jätkusuutmatu inimtegevus
- ✘ Meie nõudlus uute ressursside järele põhjustab metsade ja looduslike elupaikade hävitamist ning maakasutuse muutmist kogu maailmas

Kliima- ja ökoloogilise kriisi peamiseks põhjuseks on jätkusuutmatud tootmis- ja tarbimisharjumused. Meie praeguse majandusmudeliga, kus me kavandame, valmistame, kasutame ja siis ära viskame, selle asemel et taaskasutada või ringlusse võtta, kaasneb kuhjumine, millel on olnud soovimatud tagajärjed.

Rahvusvahelise ressursipaneeli andmetel **on materjalide, kütuste ja toidu tootmine, kaevandamine ja töötlemine 90% bioloogilise mitmekesisuse vähenemise** ja poolte kasvuhoonegaaside heitkoguste põhjustajaks.

Meie tarbijamajandus tähendab sageli seda, et poliitilised tsüklid ning avalikud ja finantsasutused on keskendunud lühiajalistele probleemidele, ignoreerides pikemas perspektiivis laiemaid mõjusid.

Kliimamuutused mõjutavad bioloogilise mitmekesisuse vähenemist juba praegu, koosmõjud teiste teguritega muudavad tagajärjed veelgi hullemaks. Tõenäoliselt suurendab see ka tulevikus muude bioloogilise mitmekesisuse vähenemise põhjustajate mõju. Need mõjud muutuvad jätkuva temperatuuri tõusuga veelgi tugevamaks.

Euroopas on bioloogilise mitmekesisuse vähenemise peamiseks põhjuseks maakasutuse muutumine. Põllu- ja metsamajandus on intensiivistunud, kasutatakse rohkem keemilisi lisandeid, põldude vahel on ruumi vähem ning vähem on ka põllukultuuride sorte. See mitmekesisuse vähesus tähendab, et palju vähem on näiteks ka putukaid ja sellest tulenevalt on vähem ka linde. Samuti on teguriks tootmisega seotud toetused, mis soodustavad kvantiteeti kvaliteedi ja mitmekesisuse asemel.

Ka on tohutult laienenud linnad ja linnapiirkonnad, sulgedes pinnaseid ja jättes vähem ruumi loodusele. Ja kui põllumaad ja linnaarendused ei jäta loodusele ruumi, on tulemuseks bioloogilise mitmekesisuse vähenemine. Paljud kodanikud ja ettevõtted ei tea, kui palju sõltub meie ühiskond bioloogilisest mitmekesisusest. SKP kasutamine majandusarengu peamise näitajana võib varjata meie mõju täielikku ulatust keskkonnale.

Lingid

<https://sdg.iisd.org/news/global-outlook-highlights-resource-extraction-as-main-cause-of-climate-change-biodiversity-loss/>

https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/27518/GRO_2019_SPM_EN.pdf?sequence=1&isAllowed

Räägi mulle rohkem seosest kliimamuutustega

- ✘ Reaalsest mõjust rääkides on ülemaailmne bioloogilise mitmekesisuse kriis sama halb kui kliimamuutused
- ✘ Bioloogilise mitmekesisuse vähenemine ja kliimakriis pole mitte ainult omavahel seotud – nad teevad üksteist hullemaks
- ✘ Kuid bioloogilise mitmekesisuse kaitsmine ja ökosüsteemide taastamine on suurepäraseks vahendiks, et võidelda kliimamuutuste mõjudega

Kliimamuutuste mõjud on katastroofilised. Euroopa strateegilise ja poliitilise analüüsi süsteemi (ESPAS) poolt Euroopa institutsioonidele koostatud institutsioonidevahelise prognoosiuuringu kohaselt ei määra kliimaga seotud otsused mitte ainult meie majanduse ja ühiskonna, vaid ka inimkonna kui liigi tulevikku.

Kuid olukorda halvendab kliimakriisi tugev mõju bioloogilisele mitmekesisusele. Lisaks inimeste heaolule avalduvale mõjule **muudab kliimamuutus ökosüsteemid hapramaks** ja tugevdab teiste bioloogilise mitmekesisuse vähenemise põhjustajate, sealhulgas elupaikade hävimise ja killustatuse, reostuse, ülekasutuse ja invasiivsete võõrliikide mõju.

Kliimamuutused põhjustavad drastilisi muutusi polaar- ja merealadel ning sagenevaid looduspõlenguid juba praegu, temperatuuri tõus paneb eluslooduse kannatama, kui polaarsed elupaigad muutuvad ja mandrid põlevad. Meie mered neelavad enam kui 90% Maa liigsest kuumusest ja nende soojenedes muutuvad tingimused seal mereelustikule vähem soodsaks ning atmosfääri eraldub rohkem süsinikku. Rohumaid ja savanne jääb temperatuuri tõustes vähemaks, nad kõrbestuvad ja lagunevad kiiremini kui ükski teine planeedi elupaigatüüp.

Samal ajal mõjutab selline bioloogilise mitmekesisuse vähenemine kliimat negatiivselt. Selle asemel, et säilitada süsinikku pinnases ja biomassis, vabastavad ökosüsteemid selle tagasi atmosfääri. Metsade mahavõtmine suurendab süsinikdioksiidi hulka atmosfääris, mis omakorda põhjustab edasist bioloogilise mitmekesisuse vähenemist.

Seega on bioloogilise mitmekesisuse vähenemine ja kliimamuutused omavahel seotud ja üksteisest sõltuvad. Me ei saa tegelda bioloogilise mitmekesisuse vähenemisega, tegelemata samal ajal kliimamuutustega, ega tegelda kliimamuutustega, kui me samaaegselt ei võitle bioloogilise mitmekesisuse vähenemise vastu.

Kuid asja helgemalt poolelt vaadates võib bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide säilitamine ja taastamine anda olulise panuse kliimamuutustega võitlemisse – 30 protsenti meie kliimamuutuste leevendamise eesmärkidest on võimalik täita looduspõhiste lahendustega, näiteks taastades metsi, muldasid ja märgalasi. Käitumismuutuste ja tarbimisharjumustega (nt liha liigtarbimine) tegelemine vähendaks veelgi survet nii bioloogilisele mitmekesisusele kui ka kliimamuutustele.

“Global trends to 2030” (ESPAS 2019)

https://espas.secure.europarl.europa.eu/orbis/sites/default/files/generated/document/en/ESPAS_Report2019.pdf

Kliimamuutused ja bioloogilise mitmekesisuse vähenemine kui sama mündi kaks külge:

https://wwf.panda.org/our_work/climate_and_energy/climate_nature_future_report/

Kas inimesed teavad seda?

Teadlikkus bioloogilise mitmekesisuse olulisusest on endiselt madal, kuid tõusuteel

Uuringud, nagu bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemi teenuste valitsustevahelise teaduspoliitika platvormi (IPBES) bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemi teenuste globaalne hinnang, mis võeti vastu 2019. aasta mais, ja teemat käsitlevad telesaadet, nagu näiteks „Sinise planeedi“ sarjad, aitavad tasakaalu taastada.

2019. aasta mais avaldatud Eurobaromeetri uuringus, milles osales üle 27 000 inimese kõigist liikmesriikidest, nõustus 95% vastanutest, et meil on kohustus hoolitseda looduse eest ja et looduse eest hoolitsemine on kliimamuutustega võitlemiseks hädavajalik. Ligikaudu 93% nõustus ka sellega, et meie tervis ja heaolu sõltuvad loodusest ja bioloogilisest mitmekesisusest. Üha rohkem kodanikke on teadlikud looduse ja ökosüsteemide positiivsest rollist tervise ja toiduga kindlustatuse valdkonnas ning kliimamuutuste leevendamisel ja nendega kohanemisel.

Ehkki bioloogilise mitmekesisuse edendamine on eri osapoolte, sealhulgas ettevõtete, erinevate valitsustasandite ja kodanike seas tõusuteel, ei ole kõik ikkagi veel ühel nõul, kui on vaja kokku leppida kiiretes lahendustes, mis puudutavad bioloogilise mitmekesisuse vähenemise otseseid ja kaudseid põhjustajaid.

Link Eurobaromeetrile

<https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/special/surveyky/2194>

IPBESi aruanne <https://ipbes.net/news/ipbes-global-assessment-preview>

Kuidas saaksime me selle vähenemise peatada?

- ✘ Süsiniku heitkogustele on vaja järske kärpeid ning olemasolevaid lahendusi tuleb ellu viia laiemalt
- ✘ Me vajame järgmise aasta Hiinas toimuval CBD 15. osapoolte konverentsil (COP 15) bioloogilise mitmekesisuse vähenemise peatamiseks kaugeleulatavat ülemaailmset kokkulepet, nagu on sätestatud Euroopa roheline kokkulepe
- ✘ 2020. aasta järgseks perioodiks kavandatud ülemaailmne bioloogilise mitmekesisuse raamistik peab kiireid ja sügavaid ümberkujundavaid muutusi tehes viima looduse taastustele

Teadlaste sõnul on järgmised kümme aastat kriitilised. Me vajame põhjalikke muutusi oma elus ja ettevõtluses, alustades oma energiasüsteemist ning maa kasutusviisidest ehitamisel, linnades, transpordiks ja toidu saamiseks, ning me peame lähenema maa degradeerumise neutraalsusele aastaks 2030 ja süsiniku neutraalsusele aastaks 2050 või varem. Euroopa roheline kokkulepe on ELi reageering sellele kriisile.

Paljud lahendused on juba olemas, kuid me peame neid kasutama laiemalt ja tunduvalt ulatuslikumalt. Peame need kiiresti rakendama, kasutama puhtamaid energiaallikaid, vähendama metsade raadamist, kasutama maad paremini ja minema üle jätkusuutlikule põllumajandusele.

Peame vähendama uusi süsinikdioksiidi heitkoguseid ja alustama süsinikdioksiidi eemaldamist atmosfäärist. Taimede ja planktoni fotosüntees on meie parim olemasolev süsinikdioksiidi eemaldamise tehnoloogia, seetõttu peaksime ökosüsteeme kaitsma ja taastama ning nende vähenemise peatama. Et vältida olukorda, kus inimesed kardavad kavandatud meetmeid rohkem kui kliimamuutuste tagajärgi, vajame üleminekut, mis kaasab kõiki.

Maailma juhtimiseks Hiinas peab Euroopa veenma oma partnereid, et ta juba tegeleb bioloogilise mitmekesisusega kodus ja välismaal.

Meil on vaja, et murega bioloogilise mitmekesisuse pärast arvestatakse poliitiliste otsuste tegemisel kõigil tasanditel alates põllumajandusest kuni riiklike energia- ja transpordiplaanide koostamiseni. Meie tsivilisatsiooni ja majanduse muutmine jätkusuutlikumaks nõuab rohkem aladevahelist mõtlemist ja terviklikumat lähenemisviisi sotsiaalpoliitikale.

Ettevõtted on hakanud mõistma, et nad sõltuvad toidu, kiudude ja ehitusmaterjalide osas loodusvaradest. Ökosüsteemid tolmeldavad põllukultuure, filtreerivad vett, aitavad jäätmetel laguneda ja reguleerivad kliimat. Looduse osakaalu vähenemisega kaasnevad ettevõtjatele kohesed kulud seoses tegevusriskide, tarneahelate jätkuvuse, vastutusriskide ning maine, turuosa ja rahanduse riskidega.

Ettenägelikud ettevõtted on need riskid ära tundnud, kuid nende mõistmine pole veel enamikuni jõudnud – sageli teatakse vähe sellest, kuidas ärimudelid ja materjalide hankimine sõltuvad loodusest ja bioloogilisest mitmekesisusest. Poliitika peab pakkuma raamistiku, mis võimaldab ettevõtetel võtta vastu tarbimise ja tootmise mudeleid, mis toetavad bioloogilise mitmekesisuse säilitamist ja jätkusuutlikku kasutamist. Bioloogilist mitmekesisust arvestav lähenemisviis loob häid suhteid klientidega, tuues kõigile uusi ärivõimalusi.

Lingid

Euroopa roheline kokkulepe

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-green-deal-communication_en.pdf

<https://www.newscientist.com/article/2201697-destruction-of-nature-is-as-big-a-threat-to-humanity-as-climate-change/#ixzz67LcfLAVb>

Kas on häid näiteid, mida saaksime järgida?

Paljud ettevõtted mõistavad nüüd, kui oluline on hinnata, määrata ja arvestada nende mõju looduskapitalile ja ökosüsteemi teenustele, ning endi sõltuvust neist. Nad saavad aru, kuidas see aitab neil hinnata finantsriske, ja annab neile 21. sajandi laiapõhjalise jätkusuutlikkuse mõõdiku.

Ettevõtete eelised hõlmavad järgmist:

- ✘ ärimudelite pikaajaline elujõulisus
- ✘ kokkuhoid kulude pealt
- ✘ töö efektiivsuse suurenemine
- ✘ turuosa suurenemine
- ✘ juurdepääs uutele turgudele, toodetele ja teenustele
- ✘ prognoositavad ja stabiilsed tarneahelad ning
- ✘ paremad suhted sidusrühmade ja klientidega

Suurettevõtted osalevad aktiivselt 2019. aastal New Yorgis toimunud kliimateemalisel tippkohtumisel moodustatud looduspõhiste lahenduste koalitsioonis.

Euroopa finantssektori eestvedajad töötavad välja meetodikaid, et mõõta nende mõju portfelli tasandil. Ettevõtluse ja bioloogilise mitmekesisuse platvorm hõlmab mitmeid juhtumianalüüse kogu Euroopast: https://ec.europa.eu/environment/biodiversity/business/index_en.htm

Seal on palju häid näiteid, mida keskkonnapoliitika kujundajad saavad järgida. Euroopas on sihipärased keskkonnakaitsemeetmed osutunud sageli tõhusaks. Näiteks on Ibeeria ilves väljasuremise äärelt tagasi toodud (arv on tõusnud 52-lt isendilt 2002. aastal 327ni 2014. aastal) ning Hispaanias on ka kääpakotka arvukus taastunud umbes 30 pesitsuspaarilt 1970. aastatel enam kui 300 paarile 2011. aastal – mõlemad EU LIFE fondi abiga. ELi LIFE'i fondist on alates 1992. aastast eraldatud enam kui 3 miljardit euro loodusprojektidesse Euroopas.

Selliseid näiteid leiad veel Natura 2000 auhindade hulgast:

https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/awards/index_en.htm

Rohkem näiteid programmi LIFE kohta <https://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm>

Kui vajad rohkem näiteid kogu Euroopas toimivatest looduspõhistest lahendustest, vaata <https://oppla.eu/nbs/case-studies>; näiteid kogu maailmast leiad aadressilt <https://nature4climate.org/nbs-case-studies/>

Mida teeb Euroopa probleemi lahendamiseks?

- ✘ Euroopa roheline kokkulepe loob aluse vajaliku kauguleulatava tegevuskava jaoks
- ✘ Euroopa juhib järgmisel aastal Hiinas ambitsioonika kokkuleppe sõlmimise kampaaniat
- ✘ Vastu on võetud uus Euroopa strateegia bioloogilise mitmekesisuse vähenemise piiramiseks
- ✘ EL on kogu maailma lõikes oluline bioloogilise mitmekesisuse kaitse projektide toetaja ja rahastaja

Euroopa jõupingutused bioloogilise mitmekesisuse vähenemise peatamiseks maapinnal ja selle sees hõlmavad bioloogilise mitmekesisuse 2020. aasta strateegiat („Meie elukindlustus, meie looduskapital: ELi bioloogilise mitmekesisuse strateegia aastani 2020“), **2017. aasta tegevuskava** selle rakendamise parendamiseks („Tegevuskava looduse, inimeste ja majanduse jaoks“) ja õigusakte, nagu linnudirektiiv ja loodusdirektiiv, veepoliitika raamdirektiiv, merestrateegia raamdirektiiv ja Natura 2000 kaitsealade võrgustik.

Ehkki bioloogilise mitmekesisuse vähenemise peatamisel on seni olnud vähe edu, peaks olukord uue strateegia vastuvõtmisega muutuma.

Tulevane bioloogilise mitmekesisuse strateegia sisaldab ambitsioonikaid ja realistlikke kohustusi. Selle põhielementideks on looduskaitse laiendamine, kauguleulatav looduse taastamise kava tervislike ökosüsteemide taastamiseks ja seda võimaldav raamistik sügavatele muutustele kaasa aitamiseks. Selle eesmärk on soodustada ökosüsteemide ja nende teenuste integreerimist kõigisse majandustegevustesse, järgides bioloogilise mitmekesisuse ja kliima osas põhimõtet „ära tee kahju“.

Euroopa eesmärk on, et maailma liidrid lepiksid bioloogilise mitmekesisuse kaitsmiseks kokku ambitsioonikas ülemaailmses bioloogilise mitmekesisuse raamistikus. See on samaväärne Pariisi eesmärgiga 1,5°. Bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni 15. kogunemisel (CBD COP 15) antakse ülevaade edusammudest maailma praeguste bioloogilise mitmekesisuse eesmärkide saavutamisel ja tõstetakse järgmise kümne aasta eesmärkide taset.

Üldise eesmärgi aluseks on riiklikul tasemel võetud kohustused nende sihtide saavutamiseks, tugev mehhanism strateegia jälgimiseks ja läbivaatamiseks ning piisavad meetmed rahastamise ja suutlikkuse tasemete tõstmiseks. Leping peaks sisaldama ka kauguleulatavaid ja mõõdetavaid eesmärke rahastamise ja paremate teadmiste osas, et tegelda bioloogilise mitmekesisuse seisundi, bioloogilise mitmekesisuse vähenemise põhjustajate ja peamiste soodustajatega.

Liidusiseselt võtab Euroopa uue rohelise kokkuleppe osana endale range kohustuse järgida uue bioloogilise mitmekesisuse strateegia kolme prioriteeti: kaitsta bioloogilist mitmekesisust edasise kahju eest, taastada kahjustused seal, kus need on juba aset leidnud, ja tagada, et mure bioloogilise mitmekesisuse pärast oleks keskne element kõigis muudes asjakohastes poliitikavaldkondades.

Rahvusvaheliselt on EL bioloogilise mitmekesisuse kaitse ja loodusvarade säästva kasutamise oluline toetaja. EL eraldab bioloogilise mitmekesisuse toetamiseks arengumaades rohkem kui 350 miljonit eurot aastas, mis läheb otse bioloogilisele mitmekesisusele keskendunud programmidele ja bioloogilise mitmekesisuse süvalaiendamise programmidele teistes sektorites. Näiteks rahastas EL 2018. aastal Sahara-taguse Aafrika 27 riigis 66 kaitseala.

Euroopal on pikaajaline eesmärk peatada ülemaailmne metsade vähenemine hiljemalt 2030. aastaks ja vähendada troopiliste metsade raadamist 2020. aastaks 50%. ELi vabakaubanduslepingud sisaldavad kaubandust ja säästvat arengut puudutavaid peatükke, milles käsitletakse keskkonnakaitset, kliimamuutusi, bioloogilist mitmekesisust ja metsi, sealhulgas kohustust tagada keskkonnaalaste kokkulepete (nt Pariisi kokkulepe ja bioloogilise mitmekesisuse konventsioon) tõhus rakendamine.

Lingid

ELi roheline tehing https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

ELi bioloogilise mitmekesisuse strateegia

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52011DC0244>

Natura 2000 võrk – https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/index_en.htm

ELi loodusalased õigusaktid – https://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/index_en.htm

ELi tegevuskava

https://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/fitness_check/action_plan/communication_en.pdf

Mõned Euroopa arendusprojektid: https://ec.europa.eu/europeaid/projects-ground_en

Mida saan mina isiklikult teha?

- ✘ Räägi bioloogilise mitmekesisuse vähenemisest
- ✘ Jälgi oma ressursside tarbimist
- ✘ Liitu kampaaniaga, et saada paremini teavet ja aidata neid ideid levitada

Ära heida meelt – tegutse! Väikestest asjadest alustamine teeb ambitsioonikamale tegevusele ülemineku lihtsamaks. Alustuseks räägi nendest probleemidest oma pere ja sõpradega. Räägi nendest tööl ja koolis. Teadlased on näidanud, et suurte sotsiaalsete muutuste elluviimiseks on vaja ainult väikest arvu pühendunud ja rahumeelseid inimesi – mõnikord vaid 3,5 protsenti!

Avalda survet poliitikakujundajatele – kirjade ja meilide mõju võib olla märkimisväärne.

Võimalusi on palju. Alusta omaenda CO₂-jalajäljele mõtlemisest ja sellest, mida saaksid selle vähendamiseks ära teha – näiteks soojustada oma kodu, kasutada rohelist energiat ja eelistada säästlikke transpordiliike. Mõtle enda ostetavatele riistadele, milliseid neist sa tegelikult vajad ja kas need peavad olema uued. Mõtle oma puhkustele – võib-olla sa eelistaksid paljude kohtade külastamise asemel veeta rohkem aega ühes kohas. Ja mõtle oma rahale – kas sinu pank kasutab sinu investeringuid keskkonnahoidlikult?

Otsi tooteid ja teenuseid, millele on antud ELi ökomärgis – keskkonnasäästlikkuse märgis, mis antakse toodetele ja teenustele, mis vastavad kogu nende olelusringi jooksul kõrgetele keskkonnastandarditele.

Toitu ostes proovi eelistada kohalikke ja hooajalisi kaupu. Nii vähendad transpordist ja ladustamisest tulenevaid varjatud süsinikdioksiidi heitkoguseid. Ja kui võimalik, osta mahetoitu – see sisaldab vähem pestitsiide ja kuna see on kohaliku päritolu, on see tavaliselt värskem. Ning kuna mahepõllumundusettevõtteid on oma olemuselt säästvamad, on mahetoit keskkonnasõbralikum. Ja kaalu vähem liha söömist – hästi tasakaalustatud toitumine on palju keskkonnasõbralikum.

Mõtle oma tarbimisharjumustele. Enamiku bioloogilise mitmekesisuse vähenemise taga on meie nõudmine uute loodusvarade järele, nagu puit ja tekstiil. Kas oled osa sellest probleemist? Kui sinu jaoks on olulised 4 r-i – *refuse, reduce, repair, recycle* (keeldu, vähenda, paranda, taaskasuta) –, aitad sa juba bioloogilise mitmekesisuse vähenemise vastu võidelda.

Lingid

https://ec.europa.eu/clima/citizens/tips_en

https://ec.europa.eu/environment/nature/info/pubs/docs/brochures/biodiversity_tips/en.pdf

ÜRO Keskkonnaprogrammi jätkusuutliku eluviisi kampaania:

<https://medium.com/disruptive-design/introdu-the-anatomy-of-action-a-unep-x-unschool-collaboration-to-activate-sustainable-986f2ec847e0>

